

Posudek školitele na diplomovou práci Bc. Michaely PRAŽSKÉ. Promarněná šance? Svoboda a 90. léta v aktérské reflexi českých mužů. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2023. 63 s. + přílohy.

Záměrem předkládané diplomové práce je prostřednictvím pamětnických reflexí zmapovat různé významy, které jednotliví aktéři (výhradně čeští muži) připisují konceptu svobody jakožto jedné z potencionálních velkých (ne)promarněných šancí, jež přinesla 90. léta minulého století (resp. listopad 1989), a to zejména v ekonomické oblasti (tj. nově nabyté možnosti soukromého podnikání). Získané narativy jsou následně komparovány s kvantitativními daty v podobě dobových sociologických šetření a interpretovány v rovině Thomasova teorému (sebenaplnujícího proroctví). Autorka se tak v práci zabývá především otázkou, jak je zpětně (re)interpretován případný úspěch či neúspěch jednotlivých aktérů ve srovnání s retrospektivním hodnocením jejich tehdejší výchozí pozice na začátku zkoumané dekády.

Na úvod je třeba konstatovat, že autorka si výše uvedené – nepochybně originální – téma diplomové práce zvolila na základě předcházejícího zapojení do kolektivního studentského výzkumu v rámci předmětu Orálně-historický metodologický proseminář II. Ačkoliv se může na první pohled zdát, že její výzkum byl tímto rozhodnutím značně ulehčen, protože v práci mohla využít také prameny, které „vytvořili“ její kolegyně a kolegové z ročníku, opak je spíše pravdou. Diplomantka prokázala – vedle notné dávky entuziasmu – velmi dobrou schopnost kritického myšlení v teoreticko-metodologické rovině (design výzkumu) a podařilo se jí tak úspěšně modifikovat a zúžit výzkum pro vlastní potřeby. Práci navíc rozšířila o genderový aspekt (důraz na maskulinní pohled) a přidala také ekonomický rozměr (transformační procesy v první polovině devadesátých let). Vše navíc umně zasadila (byť jen rámcově) do osvědčeného konceptu trojího pojetí svobody prof. Jana Sokola.

Práce má logickou strukturu. Autorka nejprve v úvodu zmiňuje důvody, které ji vedly k volbě tématu. Následuje obsáhlá metodologická (charakteristika výzkumu) a „teoretická“ část (svoboda a její význam s důrazem na filosofické hledisko), na níž plynule navazuje historický kontext (průběh ekonomická transformace na začátku 90. let). Nejrozsáhlejší část je pak věnována aktérské reflexi narátorů, které jsou zpracovány ve formě analýzy a interpretace několika konkrétních témat, a to primárně z ekonomické oblasti. Po formální stránce nelze textu nic zásadního vytknout. Autorka pečlivě cituje, výklad je srozumitelný, pravopisné chyby se prakticky nevyskytují. Ocenit je třeba také přílohy, které pomáhají čtenářům a čtenářkám pochopit aplikované analytické principy a postupy. Inovativní je pak uchopení výzkumného problému v rovině Thomasova teorému, které v sobě interdisciplinárně propojuje filosofii, sociologii a historii. Poukázat je třeba také na fakt, že poctivě zpracovaný výzkum diplomantka s vedoucím práce pravidelně konzultovala.

Z metodologického hlediska je práce kvalitně zpracovaná. Výzkumný vzorek není nijak obsáhlý, nicméně to není u kvalitativního výzkumu překážkou. Autorka mohla pracovat s větším penzem primární a sekundární literatury, ať už k dějinám každodennosti, sociologii či ekonomii ve vztahu ke zkoumané dekádě. Pro poskytnutí základního rámce jsou však zvolené tituly dostatečné. Pozitivně je třeba hodnotit také badatelskou reflexivitu, s níž autorka přistupuje k získaným orálně-historickým rozhovorům. Z výzkumu je zřejmá inspirace metodou zakotvené teorie, a to zejména v rovině kódování. Aplikace poměrně náročného metodologického postupu je však na mnoha místech pojímána až příliš vágně, tj. z textu není patrné nakolik se autorka držela všech stanovených postupů.

V empirická částí diplomantka logicky propojuje aktéřské narativy s poznatky z dalších pramenů (zejména kvantitativní povahy) a sekundární literatury. Její interpretace však trpí klasickým neduhem studentských prací, jímž je místy až příliš velká povrchnost. V důsledku toho autorka na mnoha místech pouze tzv. klouže po povrchu, když se omezuje na konstatování víceméně známých faktů bez snahy o hlubší propojení s individuálními biografickými trajektoriemi respondentů. Citované narace proto mnohdy působí spíše ilustrativním dojmem, jejichž hlavním účelem je potvrzení informací ze sekundárních zdrojů, což dokládají zejména závěrečné kapitoly věnované srovnání s dobovými sociologickými daty. Naopak, vyzdvihnout je třeba závěr, v němž autorka dokazuje, že je schopna narativy určitým způsobem přece jen interpretovat a naplnit tak vytyčený cíl (potvrzení/vyvrácení Thomasova teorému).

I přes některé výše uvedené výhrady (zejména interpretační povahy) však podle mého názoru předkládaný text po obsahové i formální stránce splňuje všechny stanovené požadavky na závěrečnou kvalifikační práci magisterského stupně. Autorka prokázala, že je schopna samostatně pracovat v terénu (uskutečnit orálně-historický výzkum), sebrat a utřídit značnou část různorodých pramenů, zasadit je do příslušného politicko-historického (a zejména ekonomického) kontextu, podrobit analýze a následně je také do určité míry interpretovat.

Diplomovou práci Michaely Pražské proto **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení mezi známkou 1–2 („výborně“ – „velmi dobře“)**, a to v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze, dne 16. 1. 2023

Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.